

УДК 677.027.625.121

САРІБЄКОВА Д. Г., КУНИК О. М., СЕРВЕТНИК Р. С.,
САРІБЕКОВ Г. С.

Херсонський національний технічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ПОХІДНИХ ПОЛІАМІНІВ ДЛЯ ПОЛПШЕННЯ ЯКОСТІ ОЛЕОФОБНОГО ПОКРИТТЯ

Мета. У статті досліджено вплив похідних поліамінів ВПК-402 та Поліамін ПК-2 на якість олеофобного покриття бавовняної тканини, обробленої фторвмісним препаратом Aquaphob Softech.

Методика. Визначення олеофобних, гідрофобних, повітропроникних властивостей та стійкості бавовняної тканини до дії кислот та хімічної чистки здійснювали згідно чинним ДСТУ.

Результати. Встановлено, що використання катіонного полімеру ВПК-402 підвищує стійкість отриманого захисного апрету до 3 – 4 циклів мильно-содових обробок; значно підвищує стійкість олеофобного ефекту до дії органічних розчинників.

Наукова новизна. Вперше запропоновано застосування похідних поліамінів ВПК-402 та Поліамін ПК-2 у якості препаратів-фіксаторів олеофобного апрету на поверхні бавовняних тканин.

Практична значимість. Запропонований апретуєчий склад може використовуватися у текстильній промисловості для покращення якості олеофобного покриття бавовняних текстильних матеріалів.

Ключові слова: похідні поліамінів, олеофобність, бавовняна тканина.

Вступ. Надання текстильним матеріалам гідро- та олеофобних властивостей обумовлено утворенням на зовнішній поверхні окремих волокон нової поверхні, що володіє водо- та оливовідштовхувальними властивостями. При цьому система макропор (міжволоконний простір) має залишатися непорушеною [1].

Найбільше практичне застосування в якості гідрофобізаторів знаходять такі препарати:

- емульсії парафіну і воску з солями алюмінію або цирконію;
- четвертинні амонієві сполуки, похідні вищих жирних кислот;
- комплексні сполуки хрому з вищими жирними кислотами;
- похідні меламіну або етиленсечовини, що містять залишки вищих жирних кислот;
- кремнійорганічні гідрофобізатори;
- полімери на основі фторованих вуглеводнів [2].

Слід зазначити, що олеофобності текстильним матеріалам надають тільки препарати останнього типу, тобто ті, що містять залишки фторованих вуглеводнів [3].

Постановка завдання. Основною проблемою при наданні гідро- та олеофобних властивостей бавовняним текстильним матеріалам є нестійкість наданого ефекту до мильно-содових обробок (МСО) [4]. Недостатня стійкість захисного апрету на бавовняному текстильному матеріалі обумовлена схильністю захисної плівки і текстильного матеріалу до набухання під час прання або хімічистки. Різний ступінь набухання плівки і волокна викликає відрив полімерної плівки від поверхні волокон, тобто відбувається адгезійне відшаровування [5].

Для підвищення стійкості зв'язку захисної плівки з текстильним матеріалом в роботі запропоновано використання катіоноактивних полімерів, що є похідними поліамінів.

Результати дослідження. У даній роботі гладкофарбовану бавовняну тканину арт. 0-104, виробництво ТОВ «ВО ТК-Донбас», м. Донецьк (табл. 1), просочували розчинами

катионних полімерів (ВПК-402, Поліамін ПК-2) концентрацією 5 – 20 г/л, віджимали до 90%-го приросту ваги, потім проводили просочення фторвмісним препаратом Aquaphob Softech (виробництво MKS Devo, Туреччина) концентрацією 10 – 100 г/л. Просочену тканину сушили при температурі 120°C протягом 5 хв [6].

Таблиця 1.

Технічні характеристики досліджуваної тканини

Показники	ООО «ПО ТК-Донбас» арт. 0-104
Ширина тканини з кромками, см	90
Поверхнева щільність тканини (маса), г/м ²	285
Щільність, кількість ниток на 10 см:	
основа	412
уток	176
Розривне навантаження стрічки тканини розміром 50 x 100 мм, Н, не менше:	
основа	637
уток	392
Вміст волокна, %	100 – бавовна
Переплетіння	саржа 2/2
Водопоглинення, %	71

Олеофобні властивості визначали згідно ДСТУ ISO 14419:2005 «Матеріали текстильні. Оливовідштовхувальність. Метод визначення стійкості до вуглеводнів», а також паралельно методом ЗМ.

Гідрофобні властивості визначали згідно ДСТУ ISO 9865-2001 «Матеріали текстильні. Визначення водонепроникності тканин шляхом випробування дощуванням за методом Бундесманна».

Стійкість аперету до прання визначали згідно ГОСТ 9733.4-83 «Материалы текстильные. Метод испытания устойчивости окраски к стиркам».

Визначення повітропроникності здійснювали згідно ГОСТ 12088-77 «Материалы текстильные и изделия из них. Метод определения воздухопроницаемости».

Визначення стійкості обробки до дії хімічної чистки здійснювали згідно ГОСТ 9733.13-83 «Материалы текстильные. Метод испытания устойчивости окраски к органическим растворителям».

Кислотопроникність бавовняного текстильного матеріалу визначали відповідно ГОСТ 9733.11-83 «Материалы текстильные. Метод испытания устойчивости окраски к каплям кислот».

Для визначення оптимальної концентрації вторвмісного препарату бавовняну тканину просочували препаратом Aquaphob Softech концентрацією від 10 до 100 г/л (табл. 2).

Таблиця 2.

Вплив концентрації фторвмісного препарату на стійкість олеофобного аперету до МСО

№	Склад аперету	Концентрація, г/л	Олеофобні властивості до прання, умовні одиниці (бали)	Олеофобні властивості після прання, умовні одиниці (бали)		
				цикл МСО		
				1	2	3
1	Aquaphob Softech	10	50С (1С)	–	–	–
2		20	80В (4А)	50В (1В)	–	–
3		30	80А (4А)	60В (2А)	–	–
4		40	90В (5В)	70В (3В)	–	–
5		50	90В (5В)	80В (4В)	70А (4В)	–
6		60	90В (5В)	70В (3В)	50В (1А)	–
7		70	90В (5В)	70В (3В)	50В (1В)	–
8		100	80В (5В)	70В (3В)	60В (2В)	–

Згідно з даними, приведеними в табл. 2, найбільш високий ефект олеофобності досягається при концентрації препарату 50 г/л – 90 умовних одиниць і 5 балів до прання, та 80 умовних одиниць і 4 бали після 1 циклу прання при $t = 60^{\circ}\text{C}$. Після другого циклу МСО олеофобні властивості знижуються до 70 умовних одиниць.

Вплив попередньої обробки бавовняної тканини розчинами катіонних полімерів ВПК-402 та Поліамін ПК-2 на стійкість олеофобного аперету до МСО приведено в табл. 3, 4.

Таблиця 3.

Вплив концентрації препарату ВПК-402 на стійкість олеофобного аперету до МСО

№	Просо-чення	Склад аперету	Концент-рація, г/л	Олеофобні властивості до прання, умовні одиниці (бали)	Олеофобні властивості після прання, умовні одиниці (бали)			
					Цикл МСО			
					1	2	3	4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1	ВПК-402	3	80В (4А)	60В (4В)	60В (2В)	–	–
	2	Aquaphob Softech	40					
2	1	ВПК-402	3	80В (4А)	80В (5В)	60В (3В)	–	–
	2	Aquaphob Softech	50					
3	1	ВПК-402	5	60В (4В)	50В (1В)	–	–	–
	2	Aquaphob Softech	40					
4	1	ВПК-402	5	70В (4В)	70В (4В)	60В (2В)	–	–
	2	Aquaphob Softech	50					
5	1	ВПК-402	7	50В (2В)	–	–	–	–
	2	Aquaphob Softech	20					
6	1	ВПК-402	7	60В (4В)	–	–	–	–
	2	Aquaphob Softech	30					
7	1	ВПК-402	7	70В (4В)	70В (4В)	70В (6В)	60В (5В)	50В (2В)
	2	Aquaphob Softech	40					
8	1	ВПК-402	7	90В (6А)	90В (6В)	90В (6В)	70В (5В)	60В (3В)
	2	Aquaphob Softech	50					
9	1	ВПК-402	10	70А (4В)	50В (1В)	–	–	–
	2	Aquaphob Softech	40					
10	1	ВПК-402	10	70А (4В)	50В (2В)	–	–	–
	2	Aquaphob Softech	50					
11	1	ВПК-402	15	70В (4А)	50В (1В)	–	–	–
	2	Aquaphob Softech	40					

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	1	ВПК-402	15	70B (5B)	60B (3B)	-	-	-
	2	Aquaphob Softech	50					
13	1	ВПК-402	20	70A (4A)	50B (1B)	-	-	-
	2	Aquaphob Softech	40					
14	1	ВПК-402	20	70A (4A)	50B (2B)	-	-	-
	2	Aquaphob Softech	50					

Таблиця 4.

Вплив концентрації препарату Поліамін ПК-2 на стійкість олеофобного аפרету до МСО

№	Просочення	Склад аפרету	Концентрація, г/л	Олеофобні властивості до прання, умовні одиниці (бали)	Олеофобні властивості після одного циклу прання, умовні одиниці (бали)
1	2	3	4	5	6
1	1	Поліамін ПК-2	5	50B (2B)	-
	2	Aquaphob Softech	20		
2	1	Поліамін ПК-2	5	60A (4A)	-
	2	Aquaphob Softech	30		
3	1	Поліамін ПК-2	5	80B (4A)	50A (2A)
	2	Aquaphob Softech	40		
4	1	Поліамін ПК-2	5	80A (5B)	50A (3B)
	2	Aquaphob Softech	50		
5	1	Поліамін ПК-2	7	70B (4B)	50B (2B)
	2	Aquaphob Softech	50		
6	1	Поліамін ПК-2	10	60A (3A)	50B (1A)
	2	Aquaphob Softech	50		
7	1	Поліамін ПК-2	20	60A (3B)	50B (1B)
	2	Aquaphob Softech	40		
8	1	Поліамін ПК-2	20	70B (3A)	50B (1B)
	2	Aquaphob Softech	50		

Аналіз даних, представлених в табл. 3, 4, показує, що найбільш ефективним катіонним полімером, що дозволяє підвищити стійкість олеофобного ефекту до МСО, є препарат ВПК-402 концентрацією 7 г/л у комбінації з препаратом-олеофобізатором концентрацією 50 г/л (90 умовних одиниць за методом ЗМ і 6 балів за ДСТУ).

Застосування препарату Поліамін ПК-2 знижує стійкість олеофобного ефекту до МСО на 20 – 30 умовних одиниць (2 – 3 бали), що, на нашу думку, обумовлено хімічною будовою досліджуваних катіонних препаратів. Тому подальші дослідження проводились лише з препаратом ВПК-402.

Вплив препарату ВПК-402 на водовідштовхуючі властивості бавовняного текстильного матеріалу представлено в табл. 5.

Таблиця 5.

Оцінка водовідштовхуючих властивостей

№	Просочення	Склад аперету	Концентрація, г/л	Водовідштовхувальні властивості до прання, умовні одиниці	Водовідштовхувальні властивості після прання, умовні одиниці			
					цикл МСО			
					1	2	3	4
1	1	ВПК-402	7	90	70	70	60	50
	2	Aquaphob Softech	50					
2	1	Aquaphob Softech	50	100	80	80	70	60
3	1	Aquaphob Softech	100	100	80	80	70	60

Згідно з даними, приведеними в табл. 5, при використанні препарату Aquaphob Softech у поєднанні з полімером ВПК-402 досягається водотривкість бавовняної тканини у 90 умовних одиниць. Максимальне водовідштовхування у 100 умовних одиниць має склад, що містить фторвмісний препарат Aquaphob Softech концентрацією 50 та 100 г/л.

Таким чином, введення додаткового просочення тканини катіонним полімером негативно позначається на якості водовідштовхувальної обробки.

Вплив препарату ВПК-402 на кислотопроникність бавовняного текстильного матеріалу представлено в табл. 6.

Таблиця 6.

Оцінка кислотозахисних властивостей

№	Просочення	Склад аперету	Концентрація, г/л	Стійкість кислотозахисної обробки, кількість МСО
1	1	Aquaphob Softech	50	2
2	1	Aquaphob Softech	100	3
3	1	ВПК-402	7	1
	2	Aquaphob Softech	50	

Аналіз отриманих даних (табл. 6) свідчить, що попередня обробка бавовняної тканини препаратом ВПК-402 знижує стійкість кислотозахисної обробки до 1 циклу МСО. Слід відмітити, що при збільшенні концентрації вторвмісного препарату Aquaphob Softech до 100 г/л кислотозахисні властивості бавовняного текстильного матеріалу витримують 3 цикли МСО.

Вплив препарату КП.2 на стійкість отриманого олеофобного ефекту до дії органічних розчинників представлено у табл. 7.

Таблиця 7.

Стійкість олеофобного ефекту до дії органічних розчинників

№	Склад аперету	Олеофобні властивості до обробки, умовні одиниці (бали)	Олеофобні властивості після обробки, умовні одиниці (бали)
1	Aquaphob Softech – 50 г/л	90В (5В)	70В (4В)
2	КП.2 – 7 г/л; Aquaphob Softech – 50 г/л	90В (6А)	90В (5А)

Згідно з даними, наведеними в табл. 7, стійкість олеофобного ефекту до дії органічних розчинників із застосуванням попередньої обробки бавовняної тканини препаратом ВПК-402 концентрацією 7 г/л значно підвищується.

Вплив складу олеофобних апретів на повітропроникність бавовняної тканини наведено у табл. 8.

Таблиця 8.

Оцінка повітропроникних властивостей

№	Просочення	Склад апрету	Концентрація, г/л	Повітропроникність, $\text{дм}^3/\text{м}^2 \cdot \text{с}$
2	1	Aquaphob Softech	50	266,67
3	1	Aquaphob Softech	100	270,83
5	1	ВПК-402	7	187,50
	2	Aquaphob Softech	50	
6	–	Тканина без апрету	–	111,11

Проаналізувавши дані, приведені в табл. 8, можна зробити висновок, що повітропроникність тканини після апретування збільшується у порівнянні з неапретованою тканиною. Отримані результати можна пояснити зменшенням рихлості пор за рахунок обгортання кожного волоконця апретуючим складом. Слід відмітити, що при застосуванні попередньої обробки тканини препаратом ВПК-402 повітропроникність бавовняної тканини складає $187,50 \text{ дм}^3/\text{м}^2 \cdot \text{с}$ на відміну від повітропроникності тканини, обробленої лише олеофобізатором Aquaphob Softech концентрацією 50 г/л, – $266,67 \text{ дм}^3/\text{м}^2 \cdot \text{с}$.

Висновки:

1. Здійснено вибір технологічного режиму процесу олеофобізації бавовняної тканини, визначено оптимальні концентрації фторвмісного препарату Aquaphob Softech і катіонних полімерів.

2. Встановлено, що отриманий захисний ефект з використанням катіонного полімеру ВПК-402 концентрацією 7 г/л стійкий до 4 циклів мильно-содових обробок при $t = 60^\circ\text{C}$ (без попередньої обробки катіонним препаратом – 1 цикл). Стійкість отриманого олеофобного ефекту до дії органічних розчинників зростає до 5 балів за ДСТУ ISO 14419:2005 і 90 умовних одиниць за методом ЗМ.

3. Визначено, що запропонований апретуючий склад негативно впливає на кислотозахисні та водовідштовхуючі властивості бавовняної тканини, повітропроникність залишається у нормі ($187,50 \text{ дм}^3/\text{м}^2 \cdot \text{с}$).

Подальші дослідження будуть спрямовані на розширення асортименту досліджуваних фторорганічних препаратів в композиції з катіонними полімерами для поліпшення олеофобних властивостей і підвищення їх стійкості до МСО.

Література

1. Глубиш П.А. Маслоотталкивающая отделка текстильных материалов: Монография. – М.: ЦНИИ и ТЭИЛП, 1974. – 23 с.
2. Сарібєкова Д. Г. Фізико-хімічне обґрунтування технології надання текстильним матеріалам кислотозахисних властивостей та розробка композицій для їх одержання: дис. ... доктора тех. наук: 05.19.03 / Сарібєкова Діана Георгіївна. – Херсон, 2007. – 468 с.
3. Мельников Б. Н. Роль текстильных вспомогательных веществ. Прогресс текстильной химии и технологии / Б.Н. Мельников // Рос. хим. ж. (Ж. Рос. хим. об-ва им. Д.И. Менделеева). – 2002. – т. XLVI, №1. – С. 9 – 19.
4. Глубіш П. А. Хімічна технологія текстильних матеріалів (Завершальне оброблення): навчальний посібник / П.А. Глубіш. – К.: Арістей, 2006. – 304 с.
5. Мельников Б. Н. Современные способы заключительной отделки тканей из целлюлозных волокон / Б.Н. Мельников, Т.Д. Захарова. – М.: Легкая индустрия, 1975. – 208 с.
6. Сарібєкова Д. Г. Применение катионоактивных полимеров для улучшения качества олеофобной отделки ткани / Д.Г. Сарібєкова, Л.В. Салеба, А.Н. Кулиш, Н.В. Томашевская, Г.С. Сарібєков // Вестник Санкт-Петербургского государственного университета технологии и дизайна. – 2013. – №3. – С. 3 – 7.

References

1. Glubish, P.A. (1974). Maslootalkivayushchaya otdelka tekstil'nykh materialov [Oil repellent finish of textile materials]. Moscow [in Russian].
2. Saribekova, D. G. (2007). *Fizyko-khimichne obgruntuvannya tekhnolohiyi nadannya tekstyl'nykh materialam kyslotozakhysnykh vlastyvostey ta rozrobka kompozytsiy dlya yikh oderzhannya* [Physicochemical substantiation of the technology of providing textile materials with acid protection properties and the development of compositions for their obtaining]. Doctor's thesis. Kherson [in Russian].
3. Mel'nikov, B. N. (2002). *Rol' tekstil'nykh vspomogatel'nykh veshchestv. Progress tekstil'noy khimii i tekhnologii* [The role of textile auxiliaries. Progress of Textile Chemistry and Technology] Ros. khim. zh. (Zh. Ros. khim. ob-va im. D.I. Mendeleeva). – Rus. chem. j. (Journal of Russian Chemical Society named after D.Mendeleev), XLVI, 1, 9 – 19 [in Russian].
4. Hlubish, P. A. (2006). *Khimichna tekhnolohiia tekstyl'nykh materialiv (Zavershalne obroblennia)* [Chemical Technology of Textile Materials (Finishing)]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Mel'nikov, B. N. & Zakharova, T. D. (1975). *Sovremennye sposoby zaklyuchitel'noy odelki tkaney iz tsellyuloznykh volokon* [Modern ways of final finishing fabrics from cellulose fibers]. Moscow [in Russian].
6. Saribekova, D. G., Saleba, L. V., Kulish, A. N., Tomashevskaya, N. V., Saribekov, G. S. (2013). *Primenenie katioaktivnykh polimerov dlya uluchsheniya kachestva oleofobnoy odelki tkani* [The use of cationic polymers to improve the quality of oleophobic fabric finishing]. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo gosudarstvennogo universiteta tekhnologii i dizayna*. – Bulletin of the St. Petersburg State University of Technology and Design, 3, 3 – 7 [in Russian].

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОИЗВОДНЫХ ПОЛИАМИНОВ ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОЛЕОФОБНОГО ПОКРЫТИЯ

САРИБЕКОВА Д. Г., КУНИК А. Н., СЕРВЕТНИК Р. С., САРИБЕКОВ Г. С.

Херсонский национальный технический университет

Цель. В статье исследовано влияние производных полиаминов ВПК-402 и Полиамин ПК-2 на качество олеофобного покрытия хлопчатобумажной ткани, обработанной фторсодержащим препаратом *Aquarhob Softech*.

Методика. Определение олеофобных, гидрофобных, воздухопроницаемых свойств и устойчивости хлопчатобумажной ткани к действию кислот и химической чистки осуществляли согласно действующим ДСТУ.

Результаты. Установлено, что использование катионного полимера ВПК-402 повышает устойчивость полученного защитного аппрета до 3 – 4 циклов мыльно-содовых обработок;

значительно повышает устойчивость олеофобного эффекта к действию органических растворителей.

Научная новизна. Впервые предложено применение производных полиаминов ВПК-402 и Полиамин ПК-2 в качестве препаратов-фиксаторов олеофобного аппрета на поверхности хлопчатобумажных тканей.

Практическая значимость. Предложенный аппретирующий состав может использоваться в текстильной промышленности для улучшения качества олеофобного покрытия хлопчатобумажных текстильных материалов.

Ключевые слова: производные полиаминов, олеофобность, хлопчатобумажная ткань.

USE OF DERIVED POLYAMINES TO IMPROVE THE QUALITY OF OLEO-PHOBIC COVER

SARIBIKOVA D. G., KUNIK O. M., SERVETNIK R. S., SARIBEKOV G. S.

Kherson National Technical University

Purpose. In article the influence of derivatives of polyamines ВПК-402 and Полиамин ПК-2 on the quality of oleo-phobic coating of cotton fabric treated with fluoride preparation Aquaphob Softech are investigated.

Methodology. Determination of oleo-phobic, hydrophobic, breathable properties and resistance of cotton fabric to the action of acids and chemical cleaning was carried out in accordance with the current DSTU.

Findings. It was established that the use of cationic polymer ВПК-402 increases the stability of the received protective batch to 3 – 4 cycles of soap and soda treatments; greatly increases the stability of the oleo-phobic effect to the action of organic solvents.

Originality. For the first time, the use of derivatives of polyamines ВПК-402 and Полиамин ПК-2 as the preparation-fixations of oleo-phobic cover on the surface of cotton fabrics was proposed.

Practical value. The proposed prescribing composition can be used in the textile industry to improve the quality of the oleo-phobic coating of cotton textile materials.

Key words: polyamines derivatives, oleo-phobic, cotton fabric.